

Rapport 2006:57 R

Nationellt kvalitetssäkrings-
system för perioden 2007–2012

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Nationellt kvalitetssäkringssystem för perioden 2007–2012

Utgiven av Högskoleverket 2006

Högskoleverkets rapportserie 2006:57 R

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Clas-Uno Frykholm**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, december 2006

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Förord	5
Bakgrund och utgångspunkter	7
Nuvarande system	7
Internationell utveckling	8
Behov av förändringar	8
Sammanfattning – utgångspunkter för det nya systemet	9
Kvalitetssäkringssystemets uppbyggnad	11
Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete	11
Ämnes- och programutvärderingar	13
Examensrättsprövningar	15
Tematiska studier	16
Utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer	16
Systemets syften och inre struktur	17
Kvalitetssäkringssystemets genomförande	19
Tidsplan	19
Uppföljning	20
Bilagor	23
Bilaga 1: Aspekter och kriterier vid utvärdering av kvalitetsarbete	23
Bilaga 2: Aspekter och kriterier vid ämnes- och programutvärderingar	25
Bilaga 3: Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar	26
Bilaga 4: Den nya examensordningen	27
Bilaga 5: Nyckeltal i ämnes- och programutvärderingar	29
Bilaga 6: Sexårsplan för granskningar av kvalitetsarbete	30
Bilaga 7: Sexårsplan för ämnes- och programutvärderingar	32
Bilaga 8: Aspekter och kriterier vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer	35
Bilaga 9: Tidsplan för arbetet med framstående utbildningsmiljöer	36

Förord

I föreliggande dokument presenteras det nya kvalitetssäkringssystemet för granskning och utvärdering av högre utbildning under kommande sexårsperiod, 2007–2012.

Systemet har utvecklats inom Höskoleverkets utvärderingsavdelning i samråd med berörda intressenter. Inledningsvis presenteras bakgrund och utgångspunkter för det nya systemet. Därefter följer en översiktlig presentation av systemets uppbyggnad, de ingående komponenterna, och hur de är relaterade till varandra. Slutligen ges en kortfattad beskrivning av hur systemet kommer att implementeras och följas upp.

I bilagor presenteras de aspekter och kriterier som kommer att tillämpas vid granskningarna, liksom de sexårsplaner som har utarbetats.

Programmet kommer att kompletteras med beskrivningar av procedurer och anvisningar till bedömare och lärosäten. Programmet kommer också att vara föremål för kontinuerlig översyn och revidering under sexårsperioden.

Det är vår förhoppning att programmet ska bidra till att höja kvaliteten i högre utbildning och stimulera till ett aktivt och kreativt förbättringsarbete på samtliga lärosäten.

Sigbrit Franke

Clas-Uno Frykholm

Bakgrund och utgångspunkter

I utvecklingen av det nya kvalitetssäkringssystem som ska gälla från och med år 2007 har ambitionen varit att förena erfarenheterna från nuvarande system med nya tankar kring kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling som på senare tid förts fram i olika nationella och internationella sammanhang. Högskoleverket har också lyssnat och tagit till sig synpunkter från departement, lärosäten, studentorganisationer och andra intressenter. Den nya examensordningen som utvecklats som en konsekvens av Bolognaprocessen har självklart varit en viktig utgångspunkt, liksom de ”standards and guidelines” som utarbetats av ENQA.¹

Det bör påpekas att det nya systemet inte till alla delar är nytt. Det handlar mer om tyngdpunktsförskjutningar och modifieringar av det nuvarande systemet.

Nuvarande system

Högskoleverkets nuvarande kvalitetssäkringssystem har sin tyngdpunkt i ämnes- och programutvärderingar och examensrättsprövningar, kompletterade med tematiska utvärderingar. Både ämnes- och programutvärderingarna och examensrättsprövningarna är huvudsakligen inriktade mot att säkra grundläggande kvalitet, medan de tematiska utvärderingarna inriktas mot att beskriva olika kvalitetsaspekter och lyfta fram goda exempel på framgångsrikt kvalitetsarbete.

Kvalitetssäkringssystemet fungerar i många avseenden bra. Ämnes- och programutvärderingarna ger goda nationella bilder av kvaliteten inom olika utbildningsområden, samtidigt som utbildningar som inte upprätthåller god kvalitet identifieras och varnas för eventuell indragning av examensrätten. Alla utbildningar som granskas får återkoppling i form av rekommendationer och förslag till åtgärder för att förbättra sin kvalitet.

Uppföljningar efter tre år visar att nästan alla rekommendationer beaktas och att kvaliteten förbättrats.² Liknande erfarenheter finns från examensrättsprövningarna, där påpekade brister vanligen rättas till inför en förnyad ansökan. De tematiska utvärderingarna har fungerat som kunskapsbas och inspirationskälla för utvecklingen inom viktiga områden.

---

1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA report. ISBN: 952-5539-04-0; ISSN: 1458-1051.

2. Uppföljning av Högskoleverkets ämnes- och programutvärderingar år 2000 och 2001. Högskoleverket, Rapport 2006:25 R.

Internationell utveckling

Inom ramen för Bolognaprocessen har utbildningsministrarna i de anslutna länderna enats om vissa gemensamma riktlinjer för utvärdering och kvalitetssäkring av högre utbildning.³ Till dessa hör bland annat:

- externa granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete,
- regelbundet återkommande granskningar av ämnen och program,
- formellt godkännande, ackreditering eller certifiering av utbildningar,
- en metodik som bygger på självvärdering och extern bedömning,
- medverkan av studenter, ämnesexperter och internationella bedömare, samt
- internationellt samarbete och ackreditering av ländernas organ för kvalitetssäkring.

När det gäller de tre första punkterna säger ”standards and guidelines” att man kan ha någon eller några av dessa tre komponenter i kvalitetssäkringssystemet, men de tar inte ställning till hur många eller vilka komponenter som bör ingå. I dokumentet sägs också att man vid utformandet av ett nationellt kvalitetssäkringssystem bör ta hänsyn till hur långt lärosätena själva har kommit med sitt interna kvalitetsarbete. Om lärosätenas interna kvalitetssäkring är väl utvecklad kan den externa kontrollen i motsvarande grad minska.

Internationellt sett har Sverige kommit långt när det gäller kvalitetssäkring av högre utbildning. Högskoleverket uppfyller sedan lång tid tillbaka de uppställda kraven i ”standards and guidelines”, något som bekräftades vid den externa utvärderingen av Högskoleverkets granskningsverksamhet som genomfördes under hösten 2005.⁴

Behov av förändringar

Högskoleverkets uppföljningar visar att det nuvarande systemet fungerar bra, men det finns ändå skäl att göra förändringar inför kommande granskningsperiod. Erfarenheter från såväl Sverige som andra länder visar att nya omgångar av kvalitetsgranskningar som genomförs på samma sätt som tidigare inte ger lika värdefulla bidrag som vid det första tillfället. Tillskottet av ny information blir ofta begränsat och det kan ibland vara svårt att uppamma samma engagemang för självvärderingen som vid den första granskningen.

Ett annat skäl för att vidta förändringar handlar om en möjlig tyngdpunktsförskjutning av ansvaret för kvalitetssäkringen. Genom det stora antalet nationella ämnes- och programutvärderingar som genomförts har lärosätena nu en väsentligt bättre beredskap än tidigare att ta ett eget ansvar för kvalitetssäkring

---

3. Se tidigare refererad rapport i fotnot 1.

4. Evaluation of National Agency for Higher Education, Sweden, According to Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. December 2005. Reg. nr. 643-1440-05.

och kvalitetsutveckling. Ett ökat ansvar för lärosätena själva ligger också i linje med den internationella utvecklingen.

Ett större ansvar för lärosätena innebär att Högskoleverkets externa granskning av kvaliteten i ämnen och program kan minska. Samtidigt måste staten kunna garantera att en rimlig miniminivå upprätthålls i all högre utbildning. Detta kan uppnås genom att ett mindre antal fördjupade granskningar av ämnen och program görs efter en bedömning av ”risk för att god kvalitet inte upprätthålls” baserad på nyckeltal, uppföljningar och förenklade självvärderingar.⁵ Det finns också ett ökat behov av internationell medverkan i granskningarna. Det är viktigt att vidga perspektiven och jämföra våra kvalitetsbedömningar med dem som görs i andra länder. Det innebär att vissa granskningar bör genomföras med engelska som arbetspråk.

Det finns också skäl att mer än tidigare uppmärksamma verksamheter som håller mycket hög kvalitet. Högskoleverket vill därför pröva möjligheten att mer aktivt stimulera det lokala kvalitetsarbetet genom att ge utmärkelser till framstående utbildningsmiljöer.

Ytterligare ett skäl för förändringar är möjligheten att göra granskningarna enklare, mindre tidskrävande och mer kostnadseffektiva – såväl för lärosätena som för Högskoleverket.

För att det nya kvalitetssäkringssystemet ska vara framgångsrikt bör alla förslag till förändringar ha legitimitet och vara accepterade av alla viktiga aktörer och intressenter. Även det har varit en utgångspunkt vid utarbetandet av föreliggande system.

Sammanfattning – utgångspunkter för det nya systemet

- Större tyngd på lärosätenas eget kvalitetsarbete.
- Extern kvalitetskontroll efter riskbedömning.
- Ökat inslag av internationell medverkan i granskningarna.
- Utmärkelser till framstående utbildningsmiljöer.
- Rimlig arbetsbelastning för lärosäten och Högskoleverket.
- Förankring och acceptans av hela systemet.

---

5. Det bör påpekas att urvalet av utbildningar för fördjupade granskningar kan göras även av andra skäl.

Kvalitetssäkringssystemets uppbyggnad

Det nya kvalitetssäkringssystemet är uppbyggt av fem olika komponenter som samverkar och stödjer varandra. De ingående komponenterna är:

- granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete,
- ämnes- och programutvärderingar,
- examensrättsprövningar,
- tematiska studier, samt
- utmärkelser till framstående utbildningsmiljöer.

Nedan följer korta sammanfattningar av de olika komponenterna.

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete har tidigare genomförts i två omgångar under åren 1995–2002. De tidigare granskningarna genomfördes under en period då lärosätena var i färd med att bygga upp sina egna system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Granskningarna var utvecklingsinriktade och utgick från en vision om ”det goda lärosätet”. De var i stor utsträckning inriktade mot den centrala nivån och studier av systemen så som de kom till uttryck i planer och dokument.

Nu förutsätts systemen vara uppbyggda och fungerande sedan en tid tillbaka, vilket innebär att kommande granskningar kan fokuseras mer mot resultat och effekter av lärosätenas kvalitetsarbete.

Resultat på kort sikt kan handla om tillförande av resurser, fler lärare med forskarutbildning, nya studieplaner, uppdaterade litteraturlistor, kompetensutveckling av lärare, nya undervisningsformer, fler nöjda studenter och ökad genomströmning. Mer långsiktiga effekter kan handla om studenternas uppfattning om utbildningen efter examen, möjligheterna att få jobb efter utbildningen och arbetsgivarnas uppfattning om utbildningen och studenternas kunskaper.

Generella kvalitetsaspekter som arbetet med studentinflytande, jämställdhet, mångfald, internationalisering, samverkan och hållbar utveckling kommer också att granskas. Även här inriktas granskningarna mot resultat och effekter.

För att få reda på hur väl lärosätets kvalitetsarbete är förankrat i verksamheten och hur det bedrivs i praktiken kommer granskningarna att omfatta även fakultets- och institutionsnivån. Vid varje lärosäte väljs två till sex fördjupningsmiljöer ut. Miljöerna kan vara fakulteter, institutioner, centrumbildningar eller andra enheter som bedriver utbildning på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Fördjupningsmiljöerna kan också innefatta bibliotek, IT-stöd och andra administrativa eller studentstödande enheter. Miljöer som enbart bedriver forskning kommer däremot inte att väljas ut. Urvalet kommer att göras efter samråd med lärosätet.

Underlagen för granskningarna kommer att utgöras av bakgrundsmaterial som finns tillgängligt på Höskoleverket, lärosätenas självvärderingar, planer för kvalitetsarbetet, uppföljningar, utvärderingar och annat underlag som bedömargruppen begär in. När det gäller underlag från fördjupningsmiljöerna kommer inte någon särskild självvärdering att begäras in. Däremot ska de miljöer som väljs ut redovisa resultatet av sitt kvalitetsarbete genom att skicka in den dokumentation som de har kring genomförda kvalitetssäkringsinsatser och vad de resulterat i. Instruktioner för detta, och exempel på relevant dokumentation, kommer att ges i särskilda anvisningar.

De aspekter som granskas handlar om kvalitetsarbetets ändamålsenlighet, resultat och effekter och förutsätts vara giltiga för varje form av kvalitetsarbete inom högre utbildning.

Sammanlagt kommer kvalitetsarbetet att granskas utifrån 18 olika aspekter.⁶ Till varje aspekt knyts kriterier på tre nivåer: initierat, under utveckling och utvecklat. Bedömningen av varje aspekt baseras på den skriftliga dokumentationen och de intervjuer som bedömargruppen genomför i samband med lärosätesbesöken. De generella kvalitetsaspekterna kommer inte bara att granskas utifrån planer och dokument, utan även utifrån hur de integreras, realiseras och följs upp i det vardagliga arbetet.⁷

Samtliga lärosäten kommer att bli granskade under en sexårsperiod. Lärosäten med likartade förutsättningar granskas samma år.⁸ Metodiskt kommer granskningarna att gå till på liknande sätt som tidigare, med extern bedömargrupp, självvärdering, lärosätesbesök och skriftlig rapport.

Bedömargruppen sammanställer en slutrapport där kvalitetsarbetet vid alla lärosäten som granskats under ett visst år beskrivs och bedöms. Slutrapporten innehåller en generell del där gemensamma styrkor och svagheter i kvalitetsarbetet lyfts fram och analyseras. Rapporten innehåller också specifik återkoppling till respektive lärosäte med rekommendationer och förslag till förbättringsåtgärder.

Utifrån bedömargruppens rapport gör Höskoleverket en analys med reflektioner som utmynnar i ett beslut där universitetskanslern ger något av omdömena: *Höskoleverket har stort förtroende för ...*; *Höskoleverket har förtroende för ...* eller *Höskoleverket har begränsat förtroende för ...* kvalitetsarbetet vid de aktuella lärosätena. Höskoleverkets omdöme om förtroende grundas på en samlad bedömning, där bedömningen av de olika aspekterna är vägledande.

I de fall där granskningarna visar på så allvarliga brister att Höskoleverket har begränsat förtroende för kvalitetsarbetet uppmanas lärosätet att snarast

---

6. En översyn av aspekterna kommer att göras efter det att den pågående pilotstudien rörande Södertörns högskola är avslutad. Då kommer även de synpunkter som framkommit i remissvaren att beaktas.

7. Aspekter och kriterier vid utvärdering av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 1.

8. Sexårsplan för granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 6.

åtgärda påtalade brister. En uppföljning av vidtagna åtgärder görs efter cirka ett år.⁹

Ämnes- och programutvärderingar

I den nya utformningen av ämnes- och programutvärderingar kommer granskningarna att göras i tre steg. Först kommer Högskoleverket att ta fram översiktliga nationella bilder över större ämnesområden som beskriver de utbildningar som ska utvärderas ett visst år.

Utifrån dessa nationella bilder görs i nästa steg *ett urval* av ämnen, program eller enskilda utbildningar. Urvalet baseras på självvärderingar, nyckeltal och annat faktaunderlag. Utbildningar där underlaget indikerar att det kan finnas risk för att god kvalitet inte upprätthålls väljs alltid ut för fördjupad granskning. Utbildningar kan också väljas ut av andra skäl, exempelvis om de har en intressant inriktning, är nyskapande eller förebildliga.

Det tredje steget innebär att de utbildningar som valts ut blir föremål för fördjupade granskningar. Beslut om fördjupade granskningar tas av universitetskanslern efter föredragning av ansvarig projektledare.

Ämnes- och programutvärderingarna ska även fortsättningsvis genomföras enligt en sexårsplan. I den kommande sexårsplanen har förändringar gjorts för att samla ämnesmässigt närliggande ämnen, vilket underlättar möjligheten att ta fram nationella bilder över större ämnesområden.¹⁰ Samtidigt förbättras förutsättningarna för likvärdig bedömning av utbildningar inom ett större ämnesområde. Det bör också innebära en möjlighet att göra samordningsvinster vid lärosätena, då fakulteterna berörs mer koncentrerat under en begränsad tid.¹¹

Den översiktliga granskningen och framtagandet av nationella bilder kommer liksom under föregående utvärderingsperiod att omfatta alla ämnen och program som leder fram till minst kandidatexamen/konstnärlig kandidatexamen eller en yrkesexamen. Det innebär att samtliga examina i den nya examensordningen, utom högskoleexamen, kommer att utvärderas. Ansvaret för utvärdering av lokala program i sin helhet kommer som tidigare att åvila det enskilda lärosätet.

Ett viktigt syfte med de nationella bilderna är att ge information om de utbildningsområden som granskats: var i landet olika utbildningar finns, hur de profileras, hur många studenter och doktorander som finns vid respektive

---

9. Frågan om behovet av någon form av sanktioner om lärosätena inte vidtar nödvändiga åtgärder har diskuterats. I Norge får man till exempel inte inrätta nya utbildningar om det interna kvalitetssäkringssystemet inte uppfyller vissa basala krav. Vi ser i nuläget inte behov av att införa något liknande.

10. Indelningen i sexårsplanen är fortfarande sorterad efter huvudämnen trots att begreppet i och med den nya examensordningen är ersatt med "huvudsakligt område för utbildningen". Det finns anledning att anta att ämnen, åtminstone under en övergångsperiod, kommer att vara en relevant utgångspunkt i lärosätenas sätt att organisera sina utbildningar.

11. Sexårsplan för ämnes- och programutvärderingar återfinns i bilaga 7.

utbildningsort, antal lärare och deras utbildningsbakgrund, resurser och infrastruktur, andra förutsättningar av betydelse för utbildningen och en översiktlig bild av kvaliteten i verksamheten.

De nationella bilderna utarbetas av utredare vid Högskoleverket, som till sig knyter ämnesexperter med uppgift att granska ämnesspecifika frågor. Som underlag för de nationella bilderna används faktauppgifter, nyckeltal och förenklade självvärderingar. Webbenkäter riktade till olika intressenter, exempelvis studenter och lärare, kan också komma att användas. Däremot görs inga platsbesök i detta skede. Det är bara de ämnen, program och enskilda utbildningar som väljs ut för fördjupade granskningar som blir föremål för lärosättesbesök.

Vad som menas med förenklade självvärderingar framgår av de *Anvisningar för förenklad självvärdering* som Högskoleverket utarbetar. Förenklingen ligger i att antalet aspekter som granskas har minskat och att kravet på analys av varje kvalitetsaspekt har tagits bort. Kravet på en sammanfattande analys finns dock kvar.

Utöver självvärderingarna ska de granskade utbildningarna också sammanställa vissa statistiska uppgifter om lärarna, studenterna, examensarbeten, forskarstudier och examina i forskarutbildningen. Utifrån dessa uppgifter kommer Högskoleverket att ta fram de nyckeltal som ska presenteras i de nationella bilderna. Nyckeltalen beskriver lärarkapacitet, lärarkompetens, handledarkapacitet, prestationsgrad och andel tillsvidareanställda i grundutbildningen samt handledarkompetens och genomströmning i forskarutbildningen.¹²

De förenklade självvärderingarna med tillhörande bilagor utgör också underlag för de fördjupade granskningarna. Dessa kommer metodiskt att göras på liknande sätt som nuvarande ämnes- och programutvärderingar, med externa bedömargrupper och platsbesök. Inför de fördjupade granskningarna kommer bedömargrupperna att ha möjlighet att begära in kompletterande material för att täcka eventuella brister i underlaget. Det är dock inte fråga om nya självvärderingar.

Aspekter och kriterier för bedömning av utbildningarnas kvalitet är allmänt formulerade och inriktade på att specificera områden och generella nivåer som utbildningarna ska uppnå.¹³ Inför varje utvärdering kommer de att konkretiseras med utgångspunkt i de utbildningar som ska utvärderas. Det arbetet kommer att göras av de sakkunniga i de bedömargrupper som utses i varje enskilt fall. Det är bara de som har den kunskap och insikt som krävs för detta. Vägledande i det arbetet är den nya examensordningen och de examensmål (learning outcomes) som utarbetats inom ramen för Bolognaöverenskommelsen.¹⁴

---

12. Definitioner och underlag för beräkning av nyckeltal framgår av bilaga 5.

13. Aspekter och kriterier vid ämnes- och programutvärderingar återfinns i bilaga 2.

14. En sammanställning av skillnaderna mellan kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen i den nya examensordningen redovisas i bilaga 4.

På samma sätt som i nuvarande system utarbetar bedömargrupperna ett yttrande eller en rapport som ligger till grund för Högskoleverkets ställningstaganden. I de fall där den fördjupade granskningen visar på kvalitetsbrister av allvarlig art kommer Högskoleverket även fortsättningsvis att ifrågasätta lärosätets rätt att utfärda examen. Lärosätet har då ett år på sig att åtgärda de påtalade bristerna.¹⁵

Examensrättsprövningar

Examensrättsprövningar kommer även i fortsättningen att vara en viktig del av kvalitetssäkringssystemet. Grunden för prövningarna har dock omarbetats och anpassats till de förändringar av examensordningen som är en följd av Bolognasamarbetet. En ny examen på avancerad nivå, masterexamen, införs i examensordningen. Prövning av rätt att ge masterexamen kommer att utgöra en stor del av examensrättsprövningarna de närmaste åren.

Högskoleverket har utarbetat ett förslag till kvalitetsaspekter och kriterier som ska utgöra grund för examensrättsprövningarna.¹⁶ Kriterierna är generella. De konkreta kriterier som kommer att gälla för varje enskild prövning måste utformas av den bedömargrupp som tillsätts. Det är bara de som är sakkunniga som har den kunskap och insikt som krävs för en sådan konkretisering. Den nya examensordningens beskrivningar av examensmålen (learning outcomes) ska vara vägledande i detta arbete.¹⁷

Prövningarna genomförs på liknande sätt som de fördjupade ämnes- och programutvärderingarna, med extern bedömargrupp, lärosätesbesök, sakkunnigutlåtande och beslut av universitetskanslern.

En beskrivning av masterexamen med examensmål (learning outcomes) finns i den högskoleförordning som kommer att gälla från och med den 1 juli 2007. Utbildning som leder till masterexamen ska ha viss inriktning som varje högskola själv bestämmer och en fördjupning inom ett huvudsakligt område. Av förordningen framgår att Högskoleverket ska pröva att den vetenskapliga miljön inom området är av sådan kvalitet och omfattning att lärosätet kan erbjuda en utbildning med nära anknytning till utbildning på forskarnivå.

Det nuvarande snävare begreppet ”huvudämne” ersätts alltså med ”huvudsakligt område”, för att beskriva fördjupning i förhållande till utbildningen på grundnivå. Hur begreppet ”huvudsakligt område” ska förstås måste bli en del av prövningarna.

Högskoleverket kommer att pröva ansökningar från de högskolor som saknar vetenskapsområde av relevans för den utbildning som ska leda till masterexamen. Av ansökan ska framgå önskad benämning på examen i form av för- eller efterled som anger examens inriktning. Ansökningarna prövas lö-

---

15. Högskoleverket kan självständigt dra in examensrätten när det gäller examina på grundnivå och avancerad nivå. Högskoleverket har uttryckt önskemål om att detta även ska gälla för examina på forskarnivå.

16. Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar återfinns i bilaga 3.

17. Se bilaga 4.

pande efterhand som de kommer in. Ansökningar som kommit in senast den 15 oktober prövas om möjligt inom samma läsår.

Tematiska studier

För att belysa mer generella kvalitetsaspekter har Högskoleverket genomfört ett antal tematiska utvärderingar av områden som är centrala för kvaliteten inom högre utbildning. De teman som hittills granskats är jämställdhet, studentinflytande, mångfald, samverkan och internationalisering. Utvärdering av lärosätens studentstödande verksamhet pågår.

Syftet med dessa utvärderingar har varit att ge en nationell bild av hur arbetet med en viss kvalitetsaspekt bedrivs. En sådan nationell bild, där verksamheten vid samtliga lärosäten granskas samtidigt, ger också möjlighet att göra jämförelser och lyfta fram goda exempel. Tanken är att utvärderingarna ska vara inspirerande och fungera kvalitetsdrivande för andra lärosäten.

Erfarenheterna från de tematiska utvärderingarna är goda, och de bör fortsätta. Utvärderingarna har emellertid varit översiktliga och haft en tyngdpunkt i beskrivning och värdering och mindre i fördjupning, analys och förklaring.

Vi ser ett ökande behov av tematiska studier där syftet är att ta fram ny kunskap om högre utbildning i Sverige. För närvarande pågår tre sådana tematiska studier där externa forskare engagerats för att i samarbete med Högskoleverket studera frågor av stor betydelse för kvaliteten i utbildningen. Inom ramen för dessa projekt jämförs examinationsformer, examensarbeten och forskningsanknytning vid olika utbildningar på olika lärosäten. Det finns många exempel på andra områden som vore intressanta att belysa på liknande sätt, exempelvis lärarnas arbetssituation och det akademiska ledarskapet.

Tematiska studier ska ses som en integrerad del av kvalitetssäkringssystemet, där resultat från lärosätensgranskningar eller ämnes- och programutvärderingar kan följas upp med fördjupande studier. Tematiska studier kan också initieras på andra sätt, exempelvis genom frågor som väcks av departement, lärosäten, studenter, avnämare eller andra intressenter.

Vi tror att resultaten från dessa studier kommer att vara mycket efterfrågade. Avsikten är att de ska användas som diskussionsunderlag och leda till kunskapsbaserade förbättringsarbeten på lärosätena.

Utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer

Merparten av de tidigare presenterade komponenterna i systemet är inriktade mot kontroll av kvalitet med fokus på en lägsta acceptabel nivå. Det finns få drivkrafter för utbildningsmiljöer som redan håller en hög kvalitet att förbättra sig ytterligare. Det är det främsta motivet för att införa en utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer.

Att på nationell nivå utse framstående utbildningsmiljöer är nytt för Sverige, men flera andra nordiska och europeiska länder har redan sådana utmärkelser, bland andra Norge, Finland och England.

Syftet med att utse framstående utbildningsmiljöer är att stimulera till kvalitetsutveckling och inspirera andra genom att lyfta fram goda exempel. En viktig del i detta – kanske viktigare än utmärkelsen i sig – är den process som kommer till stånd på lärosätetsnivå och den genomlysning av verksamheten som sker i samband med ansökan. Den externa bedömarens återkoppling, och den goda publicitet som erhållandet av utmärkelsen ger, är naturligtvis också viktig.

Ansökan är frivillig och lärosätena får själva avgöra vilka utbildningsmiljöer som de vill föra fram som särskilt framstående. Miljön kan vara en enhet, en institution, en avdelning, en centrumbildning eller ett organisatoriskt samarbete mellan olika enheter. Miljön ska bedriva utbildning på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå.

De utbildningsmiljöer som ansöker om utmärkelsen ska lämna in en redovisning där de på ett övertygande sätt beskriver och analyserar sin verksamhet och hur den gagnar studenternas lärande. De måste också på ett övertygande sätt visa på resultaten av verksamheten och på vilka sätt dessa är särskilt framstående. Som vägledning till denna redovisning har Högskoleverket utarbetat ett antal aspekter utifrån vilka verksamheten kommer att bedömas.¹⁸ För att inte i förväg begränsa möjligheterna att söka utmärkelsen har Högskoleverket valt att lägga dessa på en generell nivå. Högskoleverket utgår från att en framstående utbildningsmiljö har lokala lärandemål och tydligt formulerade kriterier för måluppfyllelsen av dessa. Utöver de generella aspekterna ska lärosätena även redovisa och analysera de egna förutsättningarna samt kriterier och måluppfyllelse för utbildningsmiljöns lokala lärandemål.

Bedömningen görs av en högt kvalificerad, internationellt sammansatt grupp sakkunniga som är särskilt insatta i frågor som gäller framstående utbildningsmiljöer. De miljöer som utifrån sin ansökan bedöms ha möjligheter att erhålla utmärkelsen kommer att besökas. Kraven för att erhålla utmärkelsen kommer att vara högt ställda. Vi räknar med att endast ett fåtal miljöer kan komma i fråga för utmärkelsen varje år.

Systemets syften och inre struktur

Övergripande syften

Kvalitetssäkringssystemet är tänkt att fungera som ett sammanhållet system där de olika komponenterna samverkar och stödjer varandra.

De tre huvudsyftena med Högskoleverkets granskningar – kontroll, utveckling och information – kvarstår, men syftena har olika tyngdpunkt i olika delar av systemet.

---

18. Aspekter och kriterier vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer framgår av bilaga 8.

Granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete, som tidigare huvudsakligen varit inriktade mot utveckling, får nu också ett inslag av kontroll med fastlagda aspekter och bedömningskriterier. Ämnes- och programutvärderingarnas nationella bilder har främst ett informationssyfte, medan de fördjupade granskningarna är mer inriktade mot kontroll. Examensrättsprövningarna har alltid haft ett tydligt kontrollsyfte, men är indirekt starkt utvecklingsdrivande i de fall där kvalitetskraven inte fylls. De tematiska studierna har i första hand ett informationssyfte, men leder indirekt till kvalitetsutveckling. Utvecklingssyftet kommer tydligast fram i utmärkelsen till framstående utbildningsmiljöer.

Omfattning och tyngdpunkter

De olika komponenterna varierar i omfattning. Ämnes- och programutvärderingar – som upptar cirka 80 procent av den tid, kraft och resurser som Högskoleverket idag avsätter för utvärdering – kommer att minska till ungefär hälften, 40 procent, men kommer fortfarande att vara den största komponenten i det nya systemet. Det utrymme som frigörs kommer bland annat att användas till granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete, som vi räknar med kommer att ta cirka 30 procent av våra resurser i anspråk. Cirka 15 procent av resurserna avsätts till examensrättsprövningar¹⁹, medan 10 procent avsätts för tematiska studier. Utmärkelsen till framstående utbildningsmiljöer blir den minsta komponenten i systemet. Vi räknar initialt med att avsätta cirka 5 procent av våra resurser för detta ändamål.

Samverkan mellan olika komponenter

Genom samverkan mellan olika komponenter i systemet kan vissa synergiefekter uppnås. Mer generella kvalitetsaspekter som jämställdhet, samverkan och internationalisering – som tidigare granskats i ämnes- och programutvärderingar eller i särskilda tematiska studier – kan med fördel belysas i granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete. Styrnings- och ledningsfrågor, som är centrala i lärosätetsgranskningarna, kan bidra till förståelsen av resultat som framkommer i ämnes- och programutvärderingar. I de fall där ämnes- och programutvärderingar visar att god kvalitet ej kunnat upprätthållas vid ett visst lärosäte, kan man i samband med lärosätetsgranskningen ställa frågor om huruvida detta uppdagats av lärosätets eget kvalitetssäkringssystem och vad det i så fall föranlett för åtgärder från lärosätets sida. På motsvarande sätt kan man se om det finns något samband mellan framstående utbildningsmiljöer och ett bra kvalitetsarbete. Tematiska studier kan belysa och fördjupa kunskapen om olika företeelser och resultat som framkommer i andra utvärderingar.

En ambition med det nya kvalitetssäkringssystemet är att få en djupare förståelse av kvalitetsarbetets förutsättningar, processer och resultat.

---

19. Det kan initialt behövas väsentligt större resurser för detta ändamål, om det blir en stor anstormning av ansökningar om rätt att utfärda masterexamina, men vi räknar med att situationen ska stabiliseras efter något eller några år.

Kvalitetssäkringssystemets genomförande

Tidsplan

Det nuvarande kvalitetssäkringssystemet kommer successivt att fasas ut under våren 2007, samtidigt som delar av det nya systemet fasas in.

Redan under hösten 2006 genomförs en pilotstudie där Högscoleverket granskar kvalitetsarbetet vid Södertörns högskola enligt den nya utvärderingsmodellen. Följande år fram till 2012 granskas sex till nio lärosäten per år enligt en fastlagd plan. I planen är lärosätena indelade så att lärosäten med likartade förutsättningar granskas samma år. Upptaktsmöte med den första omgången beräknas ske under hösten 2007.²⁰

När det gäller ämnes- och programutvärderingar så genomförs även dessa enligt en sexårsplan. Planen är strukturerad så att ämnesmässigt närliggande ämnen granskas samma år. Genom att samordna ämnen i ämnesområden under de olika åren skapas också viss beredskap för att kunna utvärdera nya bredare masterprogram som sannolikt kan komma att utformas till följd av den nya examensordningen.²¹

Granskningarna av ämnen och program inleds med upptaktsmöten med berörda utbildningsanordnare hösten 2007. Därefter följer institutionernas självvärderingsarbete, som avslutas under våren 2008. Framtagandet av de första nationella bilderna sker under hösten 2008. Det innebär att de första fördjupade granskningarna av ämnen och program påbörjas under våren 2009, samtidigt som nya nationella bilder utarbetas. En fullständig utvärdering av samtliga ämnen och program enligt det nya systemet kommer därmed inte att vara avslutad förrän 2014.

Förskjutningen av ämnes- och programutvärderingarna har gjorts medvetet för att skapa utrymme för den stora mängden av ansökningar om rätten att utfärda masterexamen som vi förutser kommer att komma in under periodens första två år.

Noteras bör att lärarutbildningen granskas i särskilt ordning enligt tidigare beslut. Utvärderingen av lärarutbildningen sker enligt den gamla modellen med upptaktsmöte i februari 2007, självvärdering under våren 2007, lärosätesbesök under hösten samma år och rapport i mars 2008.

Genomförandet av examensrättsprövningarna innebär en möjlighet för Högscoleverket att pröva de nya aspekter och kriterier som utarbetats med anledning av den nya examensordningen, innan ämnes- och programutvärderingarna startar. De kan också vara vägledande för universitetens beslut om införandet av masterprogram.

---

20. Sexårsplan för granskning av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 6.

21. Sexårsplan för granskning av ämnen och program återfinns i bilaga 7.

När det gäller den nya typen av tematiska studier så har Högskoleverket som tidigare nämnts redan påbörjat flera sådana. Vi räknar med att fortsättningsvis bedriva en eller två tematiska studier per år. Vi kommer också att genomföra någon eller några temautvärderingar under den kommande sexårsperioden.

Den första inbjudan att ansöka om utmärkelsen ”Framstående utbildningsmiljö” kommer att utgå till samtliga lärosäten i januari 2007. Prövningar av ansökningar och lärosätesbesök kommer att pågå under perioden maj till och med oktober samma år. De första utmärkelsen kommer att delas ut i december 2007. Tanken är sedan att samma procedur ska upprepas årligen under den kommande sexårsperioden. Beslut om utmärkelsens fortlevnad efter 2012 tas när gjorda erfarenheter har utvärderats.²²

Granskningar och utvärderingar där arbetspråket är engelska kommer inledningsvis att prövas i liten skala. Först ut blir prövningarna av ansökningar om utmärkelsen för framstående utbildningsmiljöer. Där ska ansökningarna skrivas på engelska.

Högskoleverket räknar också med att pröva engelska som arbetspråk vid någon eller några granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete. Även vissa ämnes- och programutvärderingar kan komma att genomföras med engelska som arbetspråk, dock troligen inte under det första året då det nya systemet introduceras.

Beslut om vilka granskningar och utvärderingar som ska genomföras med engelska som arbetspråk tas i samråd med berörda lärosäten.

Uppföljning

Uppföljningar av olika slag är viktiga i alla kvalitetssäkringssystem. Högskoleverket kommer därför även fortsättningsvis att lägga stor vikt vid uppföljningar. De lärosäten som deltagit i granskningar av kvalitetsarbetet under ett visst år inbjuds till en återföringskonferens cirka tre månader efter det att rapporten publicerats. Vid denna diskuteras såväl granskningsprocessen som den färdiga rapporten. Stor vikt läggs vid de bedömningar som gjorts och de förslag till förbättringsåtgärder som framförts.

Syftet med återföringskonferenserna är dels att fånga upp synpunkter från lärosätena som kan förbättra framtida granskningar, dels att påbörja en diskussion om hur lärosätenas kvalitetsarbete kan förbättras.

Både kvalitetsarbetsgranskningarna och de fördjupade ämnes- och programutvärderingarna följs upp efter tre år. Uppföljningarna genomförs i form av enkäter som tillställs lärosätena och de berörda utbildningarna. Syftet med treårsuppföljningarna är att ta reda på hur lärosätena och utbildningarna hanterat de rekommendationer och förslag till åtgärder som bedömaregrupperna framfört. Själva det faktum att dessa uppföljningar görs är också kvalitetsdrivande i sig.

---

22. Tidsplan för arbetet med utmärkelsen för framstående utbildningsmiljöer framgår av bilaga 9.

Förutom uppföljningar med lärosäten och granskade utbildningar så görs även uppföljningar med bedömargrupperna. Särskilda uppföljningar görs också med alla studentrepresentanter som deltagit i någon bedömargrupp under året. Syftet med dessa uppföljningar är att kontinuerligt förbättra Högskoleverkets granskningar.

Slutligen genomförs också externa granskningar och utvärderingar av Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem. De görs av oberoende forskare och internationella granskningsgrupper. Även dessa granskningar kommer att fortsätta under den kommande sexårsperioden.

Bilagor

Bilaga I: Aspekter och kriterier vid utvärdering av kvalitetsarbete

Mål och allmänna principer

	Kriterier	Kriterier	Kriterier
Aspekter	Initierat	Under utveckling	Utvecklat
1. Lärosätets mål för kvalitetsarbetet	Mål för systematiskt kvalitetsarbete finns upprättade.	Målen omfattar en stor del av lärosätets verksamhet men har begränsad systematik.	Målen omfattar större delen av lärosätets verksamhet och bildar en helhet.
2. Policy, organisation och ansvarsförhållanden	Dokumentation av policy, organisation och ansvar finns.	Dokumentation av policy, organisation och ansvar finns och utnyttjas.	Policy, organisation och ansvar hänger väl samman och dokumentation är lätt tillgänglig för alla.
3. Förankring av och bred medverkan i kvalitetsarbetet på alla nivåer, inklusive studenter	Information om kvalitetsarbetet har delgetts lärare, studenter och andra anställda.	Kvalitetsarbetet är väl känt bland lärare, studenter och övriga anställda, som också medverkar.	Kvalitetsarbetet är väl känt bland lärare, studenter och övriga anställda, som också medverkar aktivt i stor utsträckning.

Genomförande

4. Lärosätet har ett system för uppföljning av all verksamhet	Uppföljning sker slumpmässigt.	Uppföljning sker med viss kontinuitet och ger användbar information.	Uppföljning sker kontinuerligt, och systematiskt och ger användbar information.
5. Resultat av uppföljningar analyseras	Resultat analyseras sporadiskt.	Resultat analyseras med viss kontinuitet och ger användbar information.	Resultat analyseras kontinuerligt och systematiskt på alla nivåer och ger användbar information.
6. Handlingsprogram upprättas som resultat av analyser	Handlingsprogram upprättas sporadiskt.	De handlingsprogram som upprättas ger gott underlag för åtgärder.	Handlingsprogram upprättas kontinuerligt, på alla nivåer och ger gott underlag för åtgärder.
7. Handlingsprogram implementeras och effekter analyseras	Implementering sker sporadiskt och vissa effekter analyseras.	Implementering sker av de handlingsprogram som upprättats och effekter analyseras.	Implementering sker och effekter analyseras kontinuerligt och systematiskt.
8. Uppföljning och utveckling av kvalitetssystemet	Vissa rutiner finns upprättade för revidering och utveckling.	Kvalitetssystemet följs upp med viss kontinuitet.	Kvalitetssystemet följs, revideras och utvecklas kontinuerligt och systematiskt.

Generella aspekter

9. Rutiner för att införa, utveckla, revidera och utveckla program och utbildningar	Rutiner finns upprättade.	Rutiner finns, följs och utvecklas på de flesta enheter.	Ändamålsenliga rutiner finns, följs och utvecklas på alla enheter.
10. Rutiner för anställning av kompetent personal och kompetensutveckling	Rutiner för anställning och kompetensutveckling finns upprättade men inte som en integrerad del av kvalitetsarbetet.	Rutiner för anställning och kompetensutveckling finns upprättade centralt och följs på de flesta enheter.	Rutiner finns och utnyttjas systematiskt för att finna och anställa de bästa, och kompetensutveckling utnyttjas systematiskt och strategiskt.
11. Samverkan internt och med andra lärosäten inom och utom landet	Samverkan internt och med andra lärosäten inom och utom landet förekommer.	Samverkan internt och med andra lärosäten inom och utom landet är vanligt förekommande.	Samverkan internt och med andra lärosäten inom och utom landet är vanlig och används som underlag för det egna utvecklingsarbetet.
12. Samverkan med externa intressenter	Samverkan med externa intressenter förekommer.	Samverkan med externa intressenter är vanligt förekommande.	Samverkan med externa intressenter är vanligt förekommande och används som underlag för det egna utvecklingsarbetet.
13. Internationalisering	Planer för internationalisering finns.	Planer för internationalisering följs upp på de flesta enheter.	Systematiska uppföljningar ger upphov till kontinuerliga förbättringar.
14. Jämställdhet och mångfald	Planer för jämställdhet och mångfald finns utarbetade.	Planer för jämställdhet och mångfald följs upp på de flesta enheter.	Systematiska uppföljningar ger upphov till kontinuerliga förbättringar.
15. Studentinflytande	Studentrepresentanter ingår i beslutande och beredande grupper vid lärosätet.	Lärosätet har rutiner för att tillförsäkra inflytande även från deltidstudenter och distansstudenter.	Lärosätet följer kontinuerligt upp hur studentinflytande fungerar på olika nivåer och vidtar åtgärder vid behov.

Resultat och effekter av kvalitetsarbete

16. Säkerställande av att kvalitetsarbetet leder till resultat i form av genomförda utvärderingar, undersökningar etc.	Undersökningar genomförs och vissa resultat kan redovisas.	Undersökningar genomförs och resultat kan redovisas för de flesta enheter.	Undersökningar genomförs systematiskt och resultaten kan redovisas.
17. Säkerställande av att kvalitetsarbetet leder till resultat i form av förbättringar i verksamheten.	Undersökningar genomförs och vissa resultat kan redovisas.	Undersökningar genomförs och resultat kan redovisas för de flesta enheter.	Undersökningar genomförs systematiskt och resultat kan redovisas.
18. Säkerställande av att kvalitetsarbetet leder till effekter på längre sikt	Undersökningar genomförs och resultat kan redovisas.	Undersökningar genomförs och resultat kan redovisas för de flesta enheter.	Undersökningar genomförs systematiskt och resultat kan redovisas.

Bilaga 2: Aspekter och kriterier vid ämnes- och programutvärderingar

Utbildningens förutsättningar

Lärarkompetens

- antalet tillsvidareanställda och övriga lärare står i proportion till utbildningens omfattning,
- lärarna har vetenskaplig, pedagogisk och annan nödvändig kompetens för undervisning och handledning inom utbildningen,
- lärarna har reella möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning/eget konstnärligt utvecklingsarbete.

Utbildningsmiljö

- utbildningen ges i en forskande/konstnärligt utvecklande miljö,
- utbildningen ger förutsättningar för ett kritiskt och kreativt förhållningssätt.

Infrastruktur

- studenterna/doktoranderna har god tillgång till litteratur, informations-tekniska resurser och annan nödvändig utrustning.

Utbildningens utformning

Styrdokument

- kursplanerna innehåller lärandemål (förväntade studieresultat) som utarbetats i enlighet med examensordningen.

Undervisning, kurslitteratur och examination

- undervisning, kurslitteratur och examination är utformade så att de säkrar forskningsanknytning/konstnärlig utveckling och progression.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen

- krav finns klart dokumenterade, exempelvis i form av betygskriterier eller liknande, och framgår av instruktioner för tentamina, examensarbeten och annan examination,
- lärosätet kan visa att studenterna/doktoranderna når lärandemålen och målen i examensordningen.

Bilaga 3: Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar

Utbildningens förutsättningar

Lärarkompetens

- antalet tillsvidareanställda och övriga lärare står i proportion till utbildningens beräknade omfattning,
- lärarna har vetenskaplig, pedagogisk och annan nödvändig kompetens för undervisning och handledning inom utbildningen,
- lärarna kommer att ges reella möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning/eget konstnärligt utvecklingsarbete.

Utbildningsmiljö

- utbildningen kommer att ges i en forskande/konstnärligt utvecklande miljö,
- utbildningen kommer att ge förutsättningar för ett kritiskt och kreativt förhållningssätt.

Infrastruktur

- studenterna/doktoranderna kommer att ha god tillgång till litteratur, informationstekniska resurser och annan nödvändig utrustning.

Utbildningens utformning

Styrdokument

- kursplanerna innehåller lärandemål (förväntade studieresultat) som utarbetats i enlighet med examensordningen

Undervisning, kurslitteratur och examination

- undervisning, kurslitteratur och examination kommer att vara utformade så att de säkrar forskningsanknytning/konstnärlig utveckling och progression.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen

- krav finns klart dokumenterade, exempelvis i form av betygskriterier eller liknande, och framgår av instruktioner för tentamina, examensarbeten och annan examination,
- lärosätet kan visa att utbildningen kommer att ge studenterna/doktoranderna goda förutsättningar att nå lärandemålen och målen i examensordningen.

Bilaga 4: Den nya examensordningen

Nedan följer en sammanställning av skillnaderna mellan kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen enligt den nya examensordningen. Bilagan ger ett exempel på hur progressionen framskrivs för generella examina. Motsvarande dokument finns för konstnärliga examina och yrkesexamina.

Totalpoäng och krav på fördjupning

Kandidatexamen	Magisterexamen	Masterexamen
<p>Kandidatexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 90 högskolepoäng med successiv fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen.</p>	<p>Magisterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 60 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 30 högskolepoäng med fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.</p>	<p>Masterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 60 högskolepoäng med fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.</p>
<p>För kandidatexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.</p>	<p>För magisterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.</p>	<p>För masterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen. Det självständiga arbetet får omfatta mindre än 30 högskolepoäng, dock minst 15 högskolepoäng, om studenten redan har fullgjort ett självständigt arbete på avancerad nivå om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen eller motsvarande från utländsk utbildning.</p>

Examensmål

För kandidatexamen skall studenten	För magisterexamen skall studenten	För masterexamen skall studenten
<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa kunskap och förståelse inom det huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och - visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och - visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.
<p><i>Färdighet och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer, - visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar, - visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper, och - visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, - visa förmåga att självständigt identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar, - visa förmåga att muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper, och - visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att arbeta i annan kvalificerad verksamhet. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, - visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete, - visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper, och - visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.
<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsreliga och etiska aspekter, - visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används, och - visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsreliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, - visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och - visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsreliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, - visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och - visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Bilaga 5: Nyckeltal i ämnes- och programutvärderingar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Samtliga storheter redovisas per nivå

$$\text{Lärarkapacitet} = \frac{\text{Helårsstudenter}}{\text{Heltidsekvivalenter lärare}}$$

$$\text{Lärarkompetens} = \frac{\text{Helårsstudenter}}{\text{Heltidsekvivalenter disputerade lärare}}$$

$$\text{Handledarkompetens} = \frac{\text{Antal examinerade uppsatser}}{\text{Heltidsekvivalenter disputerade lärare}}$$

$$\text{Prestationsgrad} = \frac{\text{Helårsprestationer}}{\text{Helårsstudenter}}$$

$$\text{Andel tillsvidareanställda} = \frac{\text{Heltidsekvivalenter tillsvidareanställda}}{\text{Heltidsekvivalenter totalt}}$$

Utbildning på forskarnivå

$$\text{Handledarkompetens} = \frac{\text{Heltidsekvivalenter forskarstuderande}}{\text{Heltidsekvivalenter docenter, professorer}}$$

$$\text{Genomströmning} = \frac{\text{Antal nyantagna för fyra till sex år sedan} - \text{Antal disputerade av dessa t.o.m. förra året}}$$

Bilaga 6: Sexårsplan för granskningar av kvalitetsarbete

2007 – Högskolor utan egen forskarutbildning

Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan på Gotland
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Södertörns högskola

2008 – Unga universitet och högskolor med forskarutbildning

Högskolan i Jönköping
Högskolan i Kalmar
Karlstads universitet
Malmö högskola
Mittuniversitetet
Mälardalens högskola
Växjö universitet
Örebro universitet

2009 – De äldre universiteten

Göteborgs universitet
Linköpings universitet
Lunds universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Uppsala universitet

2010 – Fackuniversitet och fackhögskolor

Blekinge tekniska högskola
Chalmers tekniska högskola
Gymnastik- och idrottshögskolan
Handelshögskolan i Stockholm
Karolinska institutet
Kunl. Tekniska högskolan
Luleå tekniska universitet
Lärarhögskolan i Stockholm
Sveriges lantbruksuniversitet

2011 – Vissa enskilda utbildningsanordnare

Ericastiftelsen
Ersta Sköndal högskola
Gammelkroppa skogsskola
Johannelunds teologiska högskola
Röda korsets högskola
Sophiahemmet högskola
Stockholms musikpedagogiska institut
Teologiska högskolan Stockholm
Örebro teologiska högskola

2012 – Konstnärliga högskolor

Beckmans designhögskola
Danshögskolan
Dramatiska institutet
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan
Operahögskolan
Teaterhögskolan

Bilaga 7: Sexårsplan för ämnes- och programutvärderingar

Den nya sexårsplanen har utformats med det huvudsakliga syftet att sammanföra närliggande ämnen.²³ Det har gjorts dels för att underlätta framtagandet av nationella bilder över ämnesområden, dels för att underlätta en likvärdig bedömning. Samtidigt har det varit en strävan att minst tre år ska ha passerat från den senaste utvärderingens publicering innan nästa utvärdering ska genomföras. I en del fall har inte dessa förutsättningar kunnat förenas.

2008 – Humaniora, lärarutbildningar och pedagogik

Antikens kultur

Arkeologi

Arkiv- och bibliotek, museologi

Barn- och ungdomskultur (Tema Barn)

Egyptologi

Etnologi (Tema etnicitet, IMER)

Filosofiämnen

Historia

Idé- och lärdomshistoria

Kulturvetenskap (Tema Q, Samhälls- och kulturanalys, Kultur- och mediegestaltning)

Teologi och religionsvetenskap

Folkhögskolelärarexamen

Lärarexamen

Pedagogikämnen

Specialpedagoexamen

2009 – Samhällsvetenskap

Arbetsvetenskap

Demografi

Dietist/Hushållsvetenskap (Tema mat)

Ekonomi (inkl. Förvaltningsekonomi och offentlig administration, Service Management)

Ekonomisk historia

Freds- och konfliktstudier

Informatik

Kognitionsvetenskap

Kultur- och socialantropologi

---

23. Indelningen i sexårsplanen är fortfarande sorterad efter huvudämnen trots att begreppet i och med den nya examensordningen är ersatt med "huvudsakligt område för utbildningen". Det finns anledning att anta att ämnen, åtminstone under en övergångsperiod, kommer att vara en relevant utgångspunkt i lärosätenas sätt att organisera sina utbildningar.

Psykologi/Psykologexamen/Psykoterapeutexamen
Sociologi (Tema Hälsa och samhälle, Tema Teknik och social förändring,
Teknik och vetenskapsstudier, Tema Äldre och åldrande)
Statsvetenskap

2010 – Humaniora, språk

Lingvistik/Språkvetenskap (Tema Kommunikation, Forskarskolan Språk och
kultur i Europa)
Litteraturvetenskap
Facköversättning

Engelska
Finskugriska språk
Klassiska språk
Nygrekiska
Orientaliska och afrikanska språk
Romanska språk
Svenska/Nordiska språk
Slaviska/Baltiska språk
Tyska/Nederländska
Östasiatiska språk

2011 – Naturvetenskap och Teknik

Biologiämnen (Tema Vatten)
Datavetenskapliga ämnen
Fysikämnen
Kemiämnen
Matematik
Miljövetenskap
Statistik

Fysisk planering
Civilingenjörer
Högskoleingenjörer
Sjöbefälsutbildningar
Teknikvetenskaplig forskarutbildning

2012 – Naturvetenskap, SLU, idrott och medicin

Agrara utbildningar
Geografi
Geovetenskap
Humanekologi
Idrottsvetenskap
Kulturgeografi
SLU-utbildningar

Farmaci
Forskarutbildning vid medicinsk fakultet
Folkhälsovetenskap
Hälso- och sjukvårdsadministration
Ledning av hälso- och välfärdsorg.

Tandläkare
Yrkesexamina inom medicin och vård

2013 – Humaniora, samhällsvetenskap och konst

Genusvetenskap (Tema genus)
Journalistik
Juridikämnen
Medie- och kommunikationsvetenskap
Studie- och yrkesvägledning
Turismvetenskap

Konstnärligt område:

- fri konst,
- design och konsthantverk,
- interaktiva medier,
- musik,
- scenisk gestaltning och prod.

Filmvetenskap
Musikvetenskap
Konstvetenskap
Teatervetenskap

Bilaga 8: Aspekter och kriterier vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer

De miljöer som ansöker om att få utmärkelsen ska tydligt och övertygande redovisa hur man på ett framstående sätt uppfyller såväl nationella som lokala mål med utbildningen. Som vägledning till denna redovisning anges nedan ett antal övergripande aspekter och kriterier.

För att komma i fråga för utmärkelsen ska det av ansökan tydligt framgå:

- att utbildningsmiljön har en organisatorisk uppbyggnad, ett kvalitetssäkringssystem och en infrastruktur som fungerar utomordentligt väl,
- att utbildningsmiljön drivs av en kompetent ledning/administration och av engagerade lärare med relevanta kunskaper, erfarenheter och förmågor,
- att utbildningsmiljön är förankrad i en tydlig och stark vetenskaplig och/eller konstnärlig grund och/eller i beprövad erfarenhet,
- att utbildningsmiljöns undervisnings- och examinationsformer är utformade i enlighet med utbildningens innehåll och mål,
- att studenternas lärande gagnas på ett framstående sätt, samt
- att studenterna uppnår framstående resultat.

Av ansökan ska också tydligt framgå:

- utbildningens framgångsfaktorer, samt
- varför dessa leder till framstående resultat.

Bilaga 9: Tidsplan för arbetet med framstående utbildningsmiljöer

Januari: Högskoleverket går ut med inbjudan till rektorer att ansöka om utmärkelsen ”framstående utbildningsmiljö år X”. Ansökningsformulär och anvisningar för ansökan publiceras på Högskoleverkets webbplats.

Den 1 maj: Ansökan och det bedömningsunderlag som anvisningarna specificerat ska vara Högskoleverket tillhanda.

Maj – juni: Högskoleverkets handläggare och sakkunniggruppen gör en första bedömning utifrån det underlag som bifogats ansökningarna. Ett mindre antal ansökningar går vidare till en andra prövning. Platsbesök på en till två dagar genomförs i de utbildningsmiljöer som gått vidare i prövningen.

Augusti – oktober: Sakkunniggruppen analyserar underlag från ansökningarna och platsbesöken och gör sina bedömningar.

November: Högskoleverket fattar beslut och meddelar vilka utbildningsmiljöer som får utmärkelsen framstående utbildningsmiljö år X.

December: Utbildningsmiljöernas nyckelpersoner bjuds, tillsammans med lärosätets rektor, in till en ceremoni i Stockholm för att ta emot utmärkelsen under festliga former. Alternativt delas utmärkelsen ut vid en ceremoni under Högskoleverkets kvalitetskonferens.